

תולדות עם ישראל בדורות האחרונים

לבתי ספר דתיים

חלק ב

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	(10×4)	—	40	נקודות
פרק שני	—	(26×1)	—	26	נקודות
פרק שלישי	—	(9×2)	—	18	נקודות
פרק רביעי	—	(4×4)	—	16	נקודות
סה"כ	—			100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: הבא בתשובותיך עובדות, ואל תסתפק בהערכות כלליות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

המשך מעבר לדף ◀

השאלות

פרק ראשון (40 נקודות)

ענה על ארבע מן השאלות 1-6 (לכל שאלה – 10 נקודות).

1. בנספח שלפניך כרוזה שפורסמה לרגל 25 שנה להקמת הסתדרות העובדים בארץ-ישראל. עיין בכרוזה וענה על השאלה שלפניך.
על פי מה שלמדת, **הצג שתי** פעולות של הסתדרות העובדים בארץ-ישראל בשנות העשרים. בסס את תשובתך על שני רכיבים מן הכרוזה.
על פי מה שלמדת, **הסבר** את המטרה שלשמה הוקמה ההסתדרות.
2. יסודותינו הסוציאליסטיים, כפי שבאים לידי ביטוי בקיום משקיני השיתופיים, הם בעינינו גופי הלכות כהלכות "אורח חיים" ו"יורה דעה".
(אדמנית, צ', התפיסה הדתית של הקיבוץ הדתי, בתוך **הזרם ונגדו**, הוצאת הקיבוץ הדתי, תל אביב, תשל"ז, עמ' 88)
על פי מה שלמדת, **הצג** את החידוש **בתפיסה הדתית** של אנשי הפועל המזרחי אשר בא לידי ביטוי במובאה זו.
ציין יוזמה אחת של אנשי הפועל המזרחי, **והסבר** כיצד היא מבטאת חידוש זה.
3. **הצג שני** גורמים שהשפיעו על הפעילות הציונית בארצות האסלאם בתקופה שבין שתי מלחמות העולם.
הצג דוגמה אחת לפעילות ציונית באחת מארצות האסלאם שלמדת עליה.
4. בשנים 1936-1939 עוצבה ההתיישבות היהודית ("חומה ומגדל") בהתאם למטרה **מדינית** ולמטרה **ביטחונית**.
הצג את שתי המטרות האלה, **והסבר** מה היו הנסיבות ההיסטוריות שעוררו את הצורך לגבש מטרות אלה.
5. **הצג** את המדיניות של בריטניה בשאלת ארץ-ישראל עם תום מלחמת העולם השנייה (1945-1947).
הסבר את תגובת היישוב היהודי בארץ למדיניות זו, **וציין** פעולה אחת שנעשתה במסגרת תגובה זו.
6. **הסבר** קושי אחד של העולים החדשים בעשור הראשון להקמת המדינה, וקושי אחד של **המדינה** בקליטת העולים החדשים הרבים בתקופה זו.
הצג התמודדות אחת של המדינה עם המציאות החדשה שנוצרה בעקבות העלייה הגדולה.

פרק שני – שואה (26 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 7-9.

בשאלה שבחרת ענה על שני הסעיפים א-ב.

7. שנות השלושים

א. אחד המכשולים העיקריים שעמדו בדרכו של המשטר [הנאצי] במאמציו לסלק את היהודים

מגרמניה היה העובדה שהם היו חלק בלתי נפרד מכל תחומי הפעילות בחברה הגרמנית.

(פרידלנדר, ש', גרמניה הנאצית והיהודים – שנות הרדיפות 1933-1939, עם עובד, 1997, עמ' 233)

על פי האידאולוגיה הנאצית, **הסבר** מדוע רצו הנאצים לסלק את היהודים מגרמניה.

על פי הציטוט בפתיח של השאלה, **הצג** את המכשול שעמד בדרכם של הנאצים לממש רצון זה.

על פי מה שלמדת, **הצג** מה עשה המשטר הנאצי כדי להתגבר על מכשול זה. (13 נקודות)

ב. מדוע במהלך רוב שנות השלושים היו יהודים בגרמניה שתפסו את מצבם כנסבל למרות

המדיניות האנטי־יהודית? **הסבר** שתי סיבות. (13 נקודות)

8. גטאות ומחנות בתקופת השואה

א. תופעת השו"תים (שאלות ותשובות) בתקופת השואה מבטאת עמידה יהודית.

הסבר קביעה זו על פי אחד השו"תים שלמדת. (13 נקודות)

ב. **הצג** שני הבדלים בין הגטאות לבין המחנות שלמדת עליהם בתקופת השואה.

(13 נקודות)

9. גורל היהודים בשנים 1941-1945

א. **ציין** שתי נקודות מפנה במהלך המלחמה בשנים 1941-1945, שבעקבותיהן היה שינוי

במדיניות של הנאצים כלפי היהודים, ו**הסבר** את ההשפעה של נקודות מפנה אלה על

המדיניות האנטי־יהודית. (13 נקודות)

ב. "תכנית אירופה" ו"משאיות תמורת דם" היו שני ניסיונות להצלת יהודים באמצעות משא ומתן.

בחר באחת מן התכניות האלה, **ציין** מי יזם אותה, **הצג** את ההצעה שעמדה בבסיס התכנית

שבחרת, ו**הצג** את תוצאותיה. (13 נקודות)

◀ המשך בעמוד 4

פרק שלישי (18 נקודות)

קרא את הקטע וענה על שתי שאלות: על אחת מן השאלות 10-11 (9 נקודות), ועל שאלה 12 (חובה) (9 נקודות).

הקטע שלפניך עוסק בתפיסתו הלאומית של המופתי, חאג' אמין אל חוסייני.

בתקופת המנדט הבריטי היו בקרב ערביי ארץ-ישראל אנשים שפעלו לגיבוש ייחוד פלסטיני. הם תמכו בתפיסה שלפיה יש לאומיות נפרדת לערביי ארץ-ישראל, ושאפו לכונן יחידה פוליטית פלסטינית עצמאית, שתהיה נפרדת משאר היחידות הפוליטיות הערביות. בו בזמן היו גם שאיפות ואנשים שפעלו בכיוון ההפוך, כלומר, סולידריות כלל-ערבית (ערבות הדדית והזדהות עם מדינות ערב ולא רק עם ערביי ארץ-ישראל).

הגדולה והחשובה ביותר מבין המפלגות הערביות בארץ באותה תקופה הייתה מפלגת החוסיינים, בראשותו של המופתי הירושלמי, חאג' אמין אל חוסייני. החוסיינים, יותר מכל קבוצה אחרת בקרב ערביי ארץ-ישראל, שאפו לקדם את רעיון הייחוד הפלסטיני, אולי משום שהעריכו כי בכל מדינה פלסטינית עצמאית שתוקם, יהיה השלטון בידם, אולם במקרה של איחוד עם סוריה או עירק ייאלצו להתחלק בשלטון עם גורמים אחרים, ובמקרה של איחוד עם ירדן אף לא ישתפו כלל בשלטון.

אך גם למופתי עצמו ולתומכיו החוסיינים היו ספקות והתלבטויות בנוגע לייחוד הפלסטיני. אף על פי שהמופתי היה הסמל העיקרי של ייחוד זה, הוא היה גם האיש אשר גרם לטשטוש הדרגתי של רעיון זה. בפגישותיו הפוליטיות עם זרים, באסיפות סגורות ובפגישות פומביות נהג המופתי לחזור ולומר את המשפט הזה: "היות שארץ זו שייכת לא רק לערביי ארץ-ישראל אלא לכל העולם הערבי והמוסלמי, מוטלת על מלכי הערבים ומושליהם החובה להדריכנו בעצה ולהחליט עמנו על..."

משפט זה שהיה שגור בפיו שיקף במידה רבה את פעילותו ואת דרכו המדינית ולא נאמר רק מן הפה ולחוך. משמעותו הממשית של קו מדיני זה הייתה שיתופם של מלכי ונסיכי ערב בקביעת גורלה ועתידה של ארץ-ישראל ונטילת כוח ההחלטה הבלעדי בנושא זה מידי ההנהגה הפלסטינית. במילים אחרות – הפיכת הבעיה לכלל-ערבית ולא לבעיה פלסטינית ייחודית.

המופתי נקט קו זה הן מתוך הכרתו הכלל-אסלאמית והכלל-ערבית, הן בגלל הערכתו שערביי ארץ-ישראל עצמם הם חלשים מכדי לעמוד לבדם מול האתגר הציוני, הן בגלל תקוותו כי לקראת המלחמה הצפויה באזור המזרח התיכון, תזדקק בריטניה לתמיכת ארצות ערב, ותשנה על כן את מדיניותה הפרו-ציונית בארץ-ישראל, כדי לרצותן [...]

מאמציו של המופתי להגביר את שיתופם של עמי האזור הערביים אכן נשאו פרי, שכן מלחמת 1948 הייתה ביטוי למאמץ כלל-ערבי הרבה יותר מביטוי לייחוד הפלסטיני.

(מעובד על פי תגר, י', המרד הערבי בשנת 1936 בפרספקטיבה של העימות היהודי-ערבי בארץ-ישראל, בתוך: הציונות והשאלה הערבית, מרכז זלמן שז"ר, 1996, עמ' 102-104)

המשך בעמוד 5

ענה על אחת מן השאלות 10-11.

10. על פי המאמר, הצג את תפיסת הייחוד הפלסטיני, והסבר מדוע תמך המופתי בתפיסה זו.

11. על פי המאמר, הסבר מדוע פעל המופתי בעד הרעיון הכלל-ערבי.

שאלת חובה

12. על פי מה שלמדת, הסבר מדוע "מלחמת 1948 הייתה ביטוי למאמץ כלל-ערבי הרבה יותר מביטוי לייחוד הפלסטיני".

הצג הוכחה אחת מתוצאות המלחמה, המצביעה על כישלון המדיניות הכלל-ערבית של המופתי.

◀ המשך בעמוד 6

פרק רביעי (16 נקודות)

לפניך 7 שאלות (13-19). כל שאלה עוסקת במושג.

בחר בארבע שאלות, וענה על שני החלקים של השאלה (לכל מושג – 4 נקודות).

13. משטר טוטליטרי

- מהו משטר טוטליטרי? ציין שתי מדינות באירופה שהונהג בהן משטר זה במאה העשרים.
- ציין שני אמצעים להפעלת טרור במשטר זה.

14. פשיזם

- היכן באירופה הונהג משטר פשיסטי, ובאיזו תקופה?
- ציין שניים מעקרונות הפשיזם.

15. מוסוליני ו"המצעד על רומא"

- מה הייתה מטרת "המצעד על רומא"?
- מה הייתה תגובת המלך על המצעד, ומה הייתה הסיבה לתגובתו?

16. "מסך הברזל"

- מי טבע את הביטוי "מסך הברזל", ומתי?
- מה הייתה המטרה של ברית-המועצות בהצבת "מסך הברזל"?

17. "המלחמה הקרה"

- באיזו תקופה הייתה "המלחמה הקרה", ומדוע מלחמה זו מכונה כך?
- ציין שני תחומים ש"המלחמה הקרה" באה בהם לידי ביטוי.

18. ברית נאט"ו

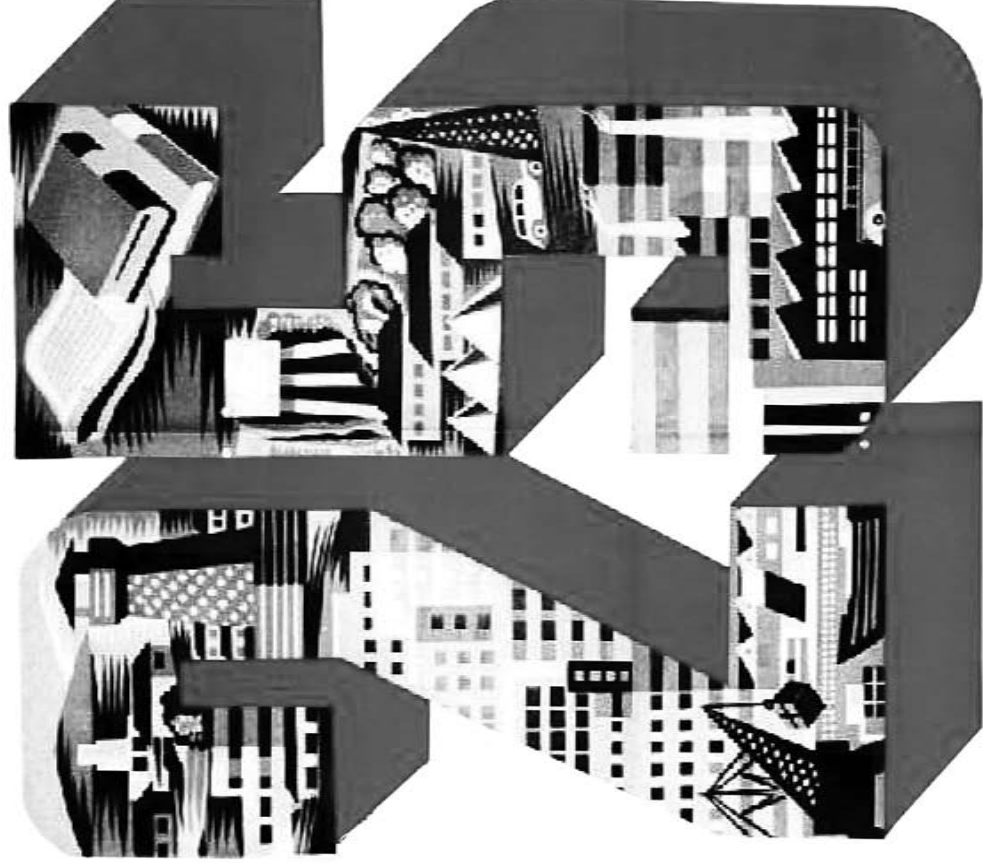
- מה הייתה המטרה שלשמה הוקמה ברית נאט"ו?
- ציין שתי מדינות שהיו חברות בה.

19. "ברית ורשה"

- מה היה הרקע להקמת "ברית ורשה"?
- מה הייתה ההתחייבות של המדינות החברות ב"ברית ורשה"? ציין שתיים מן המדינות האלה.

בהצלחה!

נספח לשאלה 1

**שנה להסתדרות הכללית
של העובדים העבריים בארץ-ישראל**

במחלקת חינוך
© Lavon Institute